

- Ûnderwerp** : Gebiedsontwikkeling Hegewarren
- Beliedsprogramma** : Veenweide
- Registraasjenûmer** : 01967963
- Portefûljehâlder** : **Douwe Hoogland**
- Behanneljend amtner** :
S. Busch, (058) 292 59 25, Feangreide
- Oanlieding** : Op 27 november 2019 hebben uw Staten vastgesteld dat een integrale gebiedsontwikkeling van de Hegewarren kansrijk is en de bijbehorende startnotitie vastgesteld. U gaf het college van Gedeputeerde Staten opdracht om een afrondend onderzoek (verkenning) te starten naar de haalbaarheid, in gezamenlijkheid met het Waterskip Fryslân en de gemeente Smallingerland. In de scope van het onderzoek is ook de haalbaarheid van een vaarweg Drachten meegenomen.
- Conform de startnotitie hebben we dit in nauwe samenwerking gedaan met de omgeving in een co-creatieproces. De bewoners, omwonenden en gebruikers van het gebied kennen de polder het best en ondervinden de meeste impact van het proces.
- Ondertussen is de verkenning van de gebiedsontwikkeling afgerond en leggen we de uitkomsten voor een tweede keer aan u voor; bij de behandeling in april jl. besloot u eerst een besluit over de vaarweg Drachten te willen nemen en ten aanzien van de Hegewarren een bredere onderbouwing te willen voor de koers van de gebiedsontwikkeling.
- Europeeske kontekst** : In het landelijk klimaatakkoord uit 2019 was, als uitwerking van het Klimaatakkoord van Parijs uit 2015, het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen in Nederland met 49% in 2030 ten opzichte van 1990 de doelstelling. In het nieuwe regeerakkoord is deze doelstelling inmiddels aangescherpt van 49% naar 60%. Deze nieuwe inzichten worden verder uitgewerkt en leiden naar verwachting tot een herijking van de totale reductieopgave voor veenweide en de verdeling daarvan over de verschillende provincies. Deze nieuwe opgave wordt onderdeel van de kaderstelling van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Die vervlechting maakt het mogelijk om de opgaven en ambities in het veenweidegebied integraal aan te pakken en de middelen van het NPLG breed en integraal in te kunnen zetten. In het NPLG worden de internationale verplichtingen op het gebied van stikstof en natuurherstel, water (KRW) en reductie van broeikasgassen (klimaatakkoord) vertaald naar doelen per provincie. Dit omvat ook de doelen voor de veenweidegebieden. Deze vertaling naar doelen vormt de basis voor de verdeling van de middelen uit het transitiefonds (€ 25 miljard). De planning is dat het ont-

werp-NPLG dit najaar door het kabinet wordt vastgesteld.

Voor de gebiedsontwikkeling Hegewarren zijn diverse Europese subsidies in beeld, zoals middelen vanuit het Gemeenschappelijke Landbouw Beleid (GLB) en LIFE.

Koarte gearfetting : De Hegewarren is een ontwikkelgebied in het Veenweideprogramma 2021-2030. Naast de veenweideproblematiek liggen er diverse andere opgaven en kansen. De vraag die nu voorligt, is wat 'de maatschappelijk meest optimale inrichting' van het gebied is. Dit is in een zogeheten co-creatieproces onderzocht, waarin de omgeving een sterke rol heeft gespeeld bij het bedenken van oplossingen voor het gebied. Een co-creatieteam van betrokkenen heeft twee voorkeursalternatieven aangeboden voor de toekomst van de Hegewarren. PS wordt nu voorgesteld te besluiten tot het alternatief 'Open en Natuurlijk' als uitwerkingsrichting voor de toekomst. Daarmee start de planfase deel 1 samen met de gemeente Smallingerland en het Wetterskip Fryslân. We werken in fase 1 het plan inhoudelijk verder uit, onderzoeken hoe we de businesscase sluitend kunnen maken en bereiden de procedurele stappen voor die nodig zijn voor uitvoering. Op basis daarvan maken de partijen in 2024 definitieve afspraken over de realisatie en verdeling van kosten en risico's bij het

Beslútpunten : PS Beslute:
Over de Hegewarren:
a. het alternatief 'Open en Natuurlijk' als uitwerkingsrichting vast te stellen
b. de planfase (deel 1) i.s.m. Wetterskip Fryslân en de gemeente Smallingerland te starten
c. bijgevoegde begrotingswijziging vast te stellen

Taheakke : 1. PS-brief s.v.z. gebiedsontwikkeling Hegewarren
2. PS-voorstel Open en Natuurlijk
3. Bijsluiter in tabelvorm
4. Memo financiële onderbouwing
5. Begrotingswijziging
6. Eindrapport Co-creatie
7. Bijlagenrapport Co-creatie
8. Samenwerkingsafspraken

Taljochting

:

Kontekst

: Eerdere besluitvorming

Partneroverheden

In april 2022 hebben het Algemeen Bestuur (AB) van het waterschap en de gemeenteraad van Smallingerland vrijwel unaniem gekozen voor Open en Natuurlijk als uitwerkingsrichting voor de Hegewarren. In de PS-brief met de stand van zaken 02008193 is dit nader toegelicht.

Aanpak Friese veenweiden: Veenweidevisie en -programma

In 2015 is de Veenweidevisie opgesteld om te komen tot een duurzame toekomst voor het Friese veenweidegebied. In de visie is een voorzet gegeven voor kansrijke gebieden, waaronder het Nationaal Park en Natura 2000-gebied De Alde Feanen. Later is dit de Hegewarren geworden en is het gebiedsproces opgestart om samen met andere betrokken partijen te komen tot een gebiedsplan.

In mei 2021 is het Veenweideprogramma 2021-2030 vastgesteld. Binnen het Veenweideprogramma is de Hegewarren aangewezen als een ontwikkelgebied, net als Aldeboarn–De Deelen. Dit zijn gebieden waar maatschappelijke energie is, inhoudelijk en financieel veel kansen liggen, én budget beschikbaar is om aan de slag te gaan.

Bestuursakkoord / vaarweg Drachten

Binnen de gebiedsontwikkeling Hegewarren is ook de haalbaarheid van een eventueel nieuw tracé voor de vaarweg Drachten onderzocht via de Hegewarren. In het Bestuursakkoord is opgenomen dat een besluit over de vaarweg alleen aan de orde is als er synergie is met de kansen voor het gebied.

De uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek naar een nieuw tracé zijn u voorafgaand aan onderhavig stuk in de vergadering van september 2022 voorgelegd. GS stelt voor om geen vaarweg via de Hegewarren te realiseren.

Aankoopproces

Op 25 november 2020 heeft u besloten € 15 miljoen van de € 22 miljoen aan Fryslân toegekende Impulsgelden van het Rijk toe te kennen aan de Hegewarren. Doel van deze regeling is het reduceren van CO2-uitstoot en bodemdaling in veenweidegebieden. Omdat de veehouders in het gebied al lange tijd vroegen om duidelijkheid over hun toekomst, is toen besloten om vooruitlopend op de planvorming in de Hegewarren te starten met het aankoopproces. Daar is een uitvoeringskrediet van € 30 miljoen voor beschikbaar gesteld, o.a. via een voorfinanciering van € 14 miljoen. Na de eerste fase van de planfase wordt duidelijk of het inderdaad mogelijk is - zoals het streven is – de businesscase sluitend of positief te krijgen. Als dat zo is, dan blijft de voorfinanciering onaangeroerd (deze wordt

volledig terugverdiend). Mocht het mogelijk zijn met een positief saldo af te sluiten, dan is afgesproken dat dit geld naar het Veenweideprogramma gaat (een vliegwiel).

We informeren uw Staten twee keer per jaar over de voortgang van het aankoopproces. De laatste stand van zaken ontvangt u tegelijk met dit voorstel (bijlage 6).

Stikstof

Stikstof heeft negatieve invloed op de biodiversiteit in de Natura 2000-gebieden. Juni jl. heeft het Rijk naar buiten gebracht in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NLPG) een sterkere reductie van stikstof na te streven dan waarmee rekening gehouden was in ons eigen Uitvoeringsprogramma Stikstof Fryslân (UPS). De ligging van de Hegewarren, pal tegen het stikstofgevoelige Natura 2000-gebied De Alde Feanen aan, betekent dat het reduceren van de stikstofuitstoot in de Hegewarren een belangrijke opgave is.

Binnen het alternatief Open en Natuurlijk maakt de melkveehouderij in het gebied plaats voor water, moerasland, natuurlijk grasland of recreatie. Daarmee neemt de stikstofuitstoot 99% af ten opzichte van nu. Binnen het alternatief Polderaquarel is de verwachte reductie circa 83%.

Project Oudega aan het Water

Bij Oudega wordt onder andere nieuw water gerealiseerd via het project Oudega aan het Water. Dit is onderdeel van de gebiedsaanpak 'Oostelijke Poort Friese Meren' (OPFM), met als doel Drachten beter aan te sluiten op de Friese meren.

Het alternatief Open en Natuurlijk sluit recreatief gezien aan bij dezelfde ambitie, door het versterken van de relatie met het water en het gebied op die manier aantrekkelijker te maken voor zowel water- als verblijfsrecreatie.

Het alternatief Polderaquarel biedt geen grote meerwaarde voor de waterrecreant omdat het gebied relatief gezien weinig verandert. Het alternatief biedt vooral kansen voor de landrecreant met de mogelijke aanleg van nieuwe wandel- en fietsroutes.

Nationaal Park De Alde Feanen

Het Nationaal Park ('NP') was vertegenwoordigd in het co-creatieteam en heeft op die wijze geparticipeerd in het proces. Het NP heeft in haar bijdrage gefocust op veiligheid op het water, natuur, beleving en de identiteit van het gebied. In de zonering van de recreatiewoningen en -arken (aan de zuidzijde) is in Open en Natuurlijk aansluiting gezocht bij de Veenhoop en niet bij De Alde Feanen, omdat de recreatiedruk daar al te hoog is en De Alde Feanen juist ontlast moet worden.

De wens is uitgesproken om de Hegewarren onderdeel te laten worden van het Nationaal Park. Hier is in het verleden vaker over gesproken en toen is er niet voor gekozen. Bij een

nieuwe inrichting van het gebied zou hier echter alsnog voor gekozen kunnen worden. Deze optie wordt meegenomen in het onderzoek 'Nationaal Park nieuwe stijl'. Daarmee wordt de Hegewarren niet automatisch onderdeel van het Natura 2000-gebied. Dit is ook zo toegezegd in de PS-vergadering van 20 april 2022.

Moties en toezeggingen

Motie / toezegging 2176 uit 2019:

“In de scope wordt de mogelijkheid van het ontvlechten van beroepsvaart en recreatieverkeer op de vaarroute naar Drachten meegenomen. Daarbij wordt het bevaarbaar maken van de route over de Ald Headamsleat, met een korte doorsteek door de Hegewarren, bekeken.”

In het co-creatieproces zijn diverse mogelijkheden voor nieuwe recreatieve waterverbindingen door de Hegewarren aan de orde geweest. In het alternatief Open en Natuurlijk wordt voorzien in een tweetal doorsteken vanuit De Alde Feanen door de Hegewarren. Daarmee wordt ook voorzien in een alternatieve route voor recreatief verkeer om de beroepsvaarweg door De Alde Feanen deels te vermijden.

Bij de behandeling van het onderwerp in april 2022 zijn door het bestuur van het waterschap, de raad van de gemeente en uw Staten diverse moties ingediend. Alle moties zijn opgenomen in de bijsluiter (bijlage 3). Ook is aangegeven hoe ermee wordt omgegaan in de planfase, welke optimalisaties gewenst zijn en welke kaders gehanteerd moeten worden.

Omdat er veel vragen waren met een financiële component, is een financiële memo opgesteld (bijlage 4).

Probleemstelling

- : De Hegewarren is een veenpolder, grenzend aan het Nationaal Park De Alde Feanen. Afgelopen jaren is gebleken dat een duurzame toekomst voor dit gebied moet worden gevonden met fors hogere grondwaterstanden. De huidige situatie is niet toekomstbestendig. Er is sprake van bodemdaling en uitstoot van CO₂ door veenoxidatie. Bovendien leidt de huidige invulling van het gebied tot negatieve effecten op het aangrenzende Natura 2000-gebied De Alde Feanen. Het natuurgebied is gevoelig voor de uitstoot van stikstof en verdroging. Daarnaast zijn de kosten voor waterbeheer (om de polder in stand te houden) relatief hoog. De verwachting is dat deze kosten verder zullen toenemen door verdere bodemdaling.

Probleemanalyze

- : Veenweide
De bodem van de Hegewarren bestaat uit een veenpakket van gemiddeld twee meter dik. Doordat de grondwaterstanden voor agrarisch gebruik kunstmatig laag gehouden worden, droogt het veen uit en oxideert het. Hierdoor daalt de bodem. Sinds de inpoldering in de jaren '60-'70 is de Hegewarren ruim een halve meter gezakt. Bovendien komt er CO₂ vrij bij de

oxidatie van het veen. Dit is onwenselijk in het kader van de klimaatdoelstellingen. Als het gehele veenpakket zou oxideren, bevindt het maaiveld zich op circa 2,5m onder boezemniveau (3-3,5m onder de kade). Jaarlijks stoot het gebied 8300 à 9400 CO₂-equivalenten uit (Bijlagenrapport Co-creatie Hegewarren, bijlage 7).

Toekomstperspectief

Het huidige waterbeheer en landgebruik biedt, mede door de behoefte aan relatief droge gronden, geen duurzaam toekomstperspectief voor de huidige (ondertussen deels voormalige) gebruikers. Hogere waterpeilen vragen om een andere agrarische bedrijfsvoering. De huidige boeren zien dat vooralsnog niet zitten en vertrekken liever uit het gebied, mede omdat hier meer speelt dan alleen de veenweideproblematiek. De veehouders in het gebied verwachten bovendien dat de draagkracht van het gebied bij het instellen van een hoger peil sterk afneemt. De nu beschikbare ruimte om water tijdelijk te bergen in delen van de polder met lagere peilen verdwijnt, waardoor het langer duurt voordat het gebied weer droog genoeg is om te begaan (de interne waterberging verdwijnt).

Analyse

Dé uitdaging voor het gebied is om een duurzame toekomst te vinden met fors hogere grondwaterstanden, met een op hogere peilen afgestemd toekomstbestendig gebruik en beheer. Met hogere peilen worden de bodemdaling, de CO₂-uitstoot en de verdroging van het omringende gebied vertraagd of gestopt. Bovendien vermindert de stikstofuitstoot aanzienlijk bij een andere functie van het gebied.

Doelstelling / beëigede effecten:

: De kern van de opdracht uit de startnotitie was 'inzetten op een integrale gebiedsontwikkeling voor de 'polder' en het zoeken naar een 'maatschappelijk meest optimale inrichting' van de Hegewarren'. Het doel was dus niet alleen het realiseren of nemen van noodzakelijke maatregelen in het kader van de veenweideproblematiek. Het doel was om ook te onderzoeken of het mogelijk was andere gewenste ingrepen te combineren. En door integraal te kijken naar de problematiek, ook de kansen voor het gebied optimaal te benutten.

U benadrukte dat het afrondend onderzoek naar de gebiedsontwikkeling in nauwe samenwerking met bewoners en ondernemers in de Hegewarren uitgevoerd moest worden.

De opdracht gevende overheden hebben bij de start van het co-creatieproces randvoorwaarden en doelstellingen meegegeven aan het co-creatieteam. De randvoorwaarden zijn meegegeven als minimale vereisten. Daarnaast zijn vanuit het co-creatieteam thema's aangedragen. Deze zijn samenvattend weergegeven in een afweegkader in de 'Bijsluiter' (bijlage 3) en 'Eindrapport Co-creatie Hegewarren' (bijlage 6).

Risico's

: Consensus bereiken over rollen en verantwoordelijkheden
We treden op als 1 overheid in dit project. Iedere partij vanuit

het gezamenlijke belang, maar ook vanuit eigen doelstellingen. Het is belangrijk dat partijen consensus bereiken over de oplossingsrichtingen en de financiering. Het verkrijgen daarvan kan extra tijd vragen voor onderhandeling en afstemming.

- Om dit risico te beheersen en een plek te geven, is voorgesteld de planfase in tweeën te delen. Het eerste deel is bedoeld om de oplossingsrichting nader uit te werken en tot een stevigere onderbouwing te komen van het realisme, maar ook om onderlinge afspraken vast te leggen in een samenwerkingsovereenkomst. Het tweede deel betreft de uitvoering waartoe opnieuw een besluit zal worden genomen op basis van de uitkomsten van deel 1 van de planfase.

NPLG

De aangekondigde aanscherping van stikstofreductiedoelstellingen vanuit het NPLG kan van invloed zijn op het aankoopproces; goede 'landingslocatie', waar de betrokkenen duurzaam naar kunnen verplaatsen, worden daarmee schaarser. Dit kan een prijsopdrijvend effect hebben. We hebben de betrokkenen geïnformeerd dat de provincie de landelijke aanpak niet steunt. We zien op dit moment in de praktijk nog geen effecten.

Onzekerheden door de oorlog in Oekraïne

Door de oorlog in Oekraïne hebben we momenteel te maken met enkele onvoorziene onzekerheden. We hebben te maken met extreme prijsstijgingen in onder andere de bouwsector en de oorlog is van invloed op de manier waarop we met fossiele brandstoffen omgaan.

- Omdat het een specifieke situatie is, hopen we dat deze invloeden over enkele jaren voorbij zijn, maar dit is moeilijk te voorspellen. We zullen in 2024 beter zicht op de situatie hebben. In de financiële memo (bijlage 4) is hier nader op ingegaan.
- Mogelijk is het ook van invloed op de winningslocatie van Vermilion en het gesprek met hen over de mogelijkheden om de uitvoering van de gebiedsontwikkeling te versnellen. We zetten het gesprek met hen voort in de komende fase.

Probleemoplossing

: Het co-creatieteam heeft na een uitgebreid proces twee reële en onderscheidende alternatieven voor de Hegewarren voorgedragen (beschreven in bijlagen 1 t/m 4): **Open en Natuurlijk en Polderaquarel**.

Beide alternatieven voldoen aan de randvoorwaarden die vooraf meegegeven zijn. Het alternatief **Open en Natuurlijk** weet echter de meeste doelstellingen te verenigen.

We stellen daarom voor **Open en Natuurlijk** te kiezen als uitwerkingsrichting voor de toekomst van de Hegewarren.

Met een keuze voor dit alternatief staat het gebied aan de vooravond van een **ingrijpende verandering**: het plan behelst

dat de polder grotendeels wordt getransformeerd tot open water en moerasnatuur. Het waterpeil wordt verhoogd naar boezempeil en langs het Grietmansrak achter hotel Ie-Sicht wordt een 'eiland' opgehoogd. Zo zijn er vrijwel geen polderkades meer nodig. Het waterrijke landschap wordt ingezet om de natuur en verschillende vormen van recreatie te versterken. Nieuwe recreatieve vaarverbindingen tussen de Kromme Ee en de Grutte Krite maken dit alternatief ook op regionale schaal interessant. De waardering voor dit alternatief is gebaseerd op de rust, de ruimte, de recreatieve plus en er is oog voor het feit dat veel maatschappelijke doelen worden behaald.

Open en Natuurlijk representeert de meest toekomstbestendige inrichting, zeker in het licht van het aangescherpte klimaat- en stikstofbeleid. Het is daarnaast het enige alternatief dat een forse reductie van de kosten voor waterbeheer realiseert. Dit is een jaarlijkse reductie, die door het verdwijnen van het grootste deel van de kades blijvend van aard is.

Dit alternatief biedt veel kansen voor zowel verblijfs- als waterrecreatie. Dit is een toegevoegde waarde binnen de regio en het recreatieve concept Oostelijke Poort Friese Meren (door extra vaarroutes en het versterken van de Veenhoop als recreatief knooppunt).

De functie recreatie biedt mogelijk een nieuw beheer- en verdienmodel voor de Hegewarren. Dit is van belang voor zowel het toekomstige beheer als de dekking van een deel van de investeringen door de verkoop van recreatiewoningen en -arken.

Het alternatief biedt ook ruimte om in de overgangperiode, voordat het plan definitief gerealiseerd wordt, te experimenteren met fors hogere peilen.

De financiële doorrekening geeft voldoende vertrouwen dat het alternatief haalbaar (te maken) is en de planfase te starten.

Aangezien er bij de politieke besluitvorming gevraagd is om naar passende (en liefst minder) aantallen recreatiewoningen en -arken te gaan, is in de financiële memo (bijlage 4) doorgekeurd hoe veranderingen van aantallen en opbrengsten doorwerken in het eindresultaat. We concluderen op basis daarvan dat het mogelijk is om de aantallen aan te passen en hier in de planfase verder over in gesprek te gaan (en te komen tot aantallen die bij de schaal en de kwaliteiten van het gebied passen).

Foarkaroplossing/ Yntegrale ôfwaging : We stellen voor te kiezen voor Open en Natuurlijk.

Bij de probleemoplossing is aangegeven wat de waarden van Open en Natuurlijk zijn. In de 'Bijsluiter' (bijlage 3) gaan we gedetailleerder in op hoe Open en Natuurlijk zich verhoudt tot Polderaquarel en tot de randvoorwaarden en doelstellingen.

Als we Open en Natuurlijk met Polderaquarel vergelijken, zien we dat Polderaquarel minder gunstig scoort op de doelstellingen en daarmee niet robuust is in het licht van (mogelijke) toekomstige opgaven (CO2, stikstof, verdroging, waterbeheer). De bestaande problematiek wordt slechts vertraagd, waardoor we het risico zien dat het gebied opnieuw te maken krijgt met (aangescherpte) opgaven en (opnieuw) een herinrichtingsopgave. Daarentegen heeft het als belangrijke waarden het behoud van het open polderlandschap, het blauwgrasland en cultuurhistorische elementen.

Alternatieven

Polderaquarel

We raden u af om voor Polderaquarel te kiezen. Voordeel van deze variant is het behoud van waarden die in Open en Natuurlijk (deels) verloren gaan en het risico op tegenvallers in de uitvoering is minder groot omdat de herinrichting minder fors is. Nadeel is dat er rekening mee gehouden moet worden dat er opnieuw kosten gemaakt moeten worden omdat er op termijn alsnog ingrepen nodig blijken. Het kiezen van een alternatief met zoveel mogelijk ruimte om aanscherpingen van beleidsopgaven op te vangen (een robuuste keuze, zoals Open en Natuurlijk), is belangrijker dan bij de aanvang van het co-creatieproces verondersteld werd.

Daarnaast is het zo dat de gemeenteraad van Smallerland en het Algemeen Bestuur van Wetterskip Fryslân in april 2022 Open en Natuurlijk als uitwerkingsrichting voor het gebied gekozen hebben. Als uw Staten een voorkeur hebben voor Polderaquarel, zal op basis van de argumentatie van die voorkeur opnieuw met de partners en de omgeving (co-creatieproces) gesproken moeten worden om overeenstemming te bereiken over wat de beste uitwerkingsrichting voor het gebied is. In deze fase, waarin een keuze voor een uitwerkingsrichting van een integraal project voorligt, wegen de stemmen van de drie partijen even zwaar. Dit zal een flinke vertraging en daarmee onzekerheid voor de bewoners van het gebied met zich meebrengen

Geen keuze

Het is ook mogelijk om geen keuze te maken voor een van beide varianten. Het is echter wel noodzakelijk om de grondwaterstand te verhogen en als gevolg daarvan over te gaan op een extensievere vorm van landbouw. Zodat we tenminste voldoen aan de eisen die horen bij de toegekende LNV Im-

pulsgelden (€ 15 miljoen) t.b.v. de reductie van CO2-uitstoot en bodemdaling. We raden deze optie af omdat er betere integrale oplossingen voorhanden zijn die haalbaar zijn en aantrekkelijk(er) voor de omgeving. Bovendien geldt ook hierbij, dat er naar verwachting opnieuw kosten gemaakt moeten worden omdat er op termijn alsnog ingrepen nodig zijn.

Útfiering

: [Deel 1 van de planfase](#)

De vervolgstap in dit project is het starten met [deel 1 van de](#)

planfase. Als uw Staten conform het voorstel voor Open en Natuurlijk kiezen als uitwerkingsrichting voor het gebied, dan is er overeenstemming over de aanpak en de samenwerkingsafspraken (zie bijlage Samenwerkingsafspraken).

Het gemeenschappelijke projectteam van de provincie, Wetterskip Fryslân en de gemeente Smallingerland pakt de planfase gezamenlijk op.

De scope van de planfase deel 1 beperkt zich tot de uitwerking van het alternatief Open en Natuurlijk over een periode van eind 2022 tot medio 2024. Het doel van deze planfase deel 1 is om te komen tot voldoende verdieping op de businesscase en het verder uitwerken van het ontwerp.

Uit de politieke behandeling van dit onderwerp in april 2022, in het AB, de gemeenteraad en uw Staten, sprak de wens om in te zetten op de volgende lijn / financiële strategie:

- inzetten op een sluitende businesscase
- zoveel mogelijk externe fondsen werven om het plan te realiseren
- optimaliseren van het plan / minder kosten maken
- op die manier de ruimte scheppen om te komen tot een passend aantal recreatiewoningen of -arken

In de planfase worden verschillende scenario's uitgewerkt met de daarbij behorende uitkomsten van een businesscase. Daaruit zal een keuze rollen voor de betrokken partijen: in hoeverre het realistisch is om, gegeven die wensen, uit te komen op een sluitende businesscase.

Na het afronden van deel 1 van de planfase verwachten we in de herfst van 2024 bij u terug te komen voor een go/no-go besluit. Dan ligt er een definitief plan voor, waarvan het realisme nader getoetst is.

Bij het besluit zullen we een samenwerkingsovereenkomst (SOK) opstellen, waarin we afspraken vastleggen over de rol van de betrokken overheden, ook m.b.t de financiering en risico's

Dát besluit is het startpunt van de ruimtelijke procedures, op basis waarvan het plan ook planologisch vastgelegd wordt.

Deel 2 van de planfase start dus pas na overeenstemming over de beoogde ontwikkeling van het gebied en de onderlinge afspraken over het vervolgproces.

Omgeving

Het co-creatieproces in zijn oorspronkelijke vorm wordt met het voorliggende besluit afgerond. Het co-creatieteam is dan opgeheven. In de planfase gaan we opnieuw de samenwer-

king met de omgeving aan, in een vorm die passend is bij de te realiseren **opgaven en vraagstukken**.

Capaciteit en financiën

De kosten voor het eerste deel van de planfase (proceskosten en capaciteit) worden evenredig verdeeld over de drie partijen. **Dit is vastgelegd in de samenwerkingsafspraken**. GS heeft besloten hier middelen voor beschikbaar te stellen. Om de middelen ook aan te kunnen wenden voor de inzet van personeel wordt u gevraagd bijgevoegde begrotingswijziging vast te stellen.

Het door de overheden beschikbaar gestelde budget is kaderstellend. Wanneer bij eventuele meerkosten ophoging van budget nodig is, zullen de overheden (in geval van de provincie PS) daar een besluit over moeten nemen.

Op dit moment worden **verder** geen financiële verplichtingen aangegaan.

Aankoopproces

Het proces van grondaankopen, **waar u eind 2020 het budget voor beschikbaar gesteld heeft**, wordt voortgezet. Inmiddels is ruim de helft van de polder aangekocht (185 van de 360 ha). Het bezit van gronden is bepalend voor de toekomstige inrichting, het te volgen proces en de in te zetten grondinstrumenten. Tijdens of na de planfase kan duidelijk worden dat een aanpassing van de aankoopstrategie nodig is.

Overgangsbeheer

De gronden die zijn aangekocht **moeten** tijdelijk beheerd worden in afwachting van realisatie van de nieuwe gebiedsinrichting. Na de definitieve keuze van een ontwerpvariant kan er gericht invulling worden gegeven aan het beheer, **met het oog op** het beoogde eindbeeld.

Uitgangspunten voor het tussentijdse beheer zijn **vastgelegd in de samenwerkingsafspraken**.

Monitoaring/evaluaasje : We blijven u halfjaarlijks per brief informeren over de stand van zaken van de gebiedsontwikkeling Hegewarren en de voortgang van het aankoopproces.

In de planfase wordt vanuit het Innovatieprogramma (onderdeel van het Veenweideprogramma) een monitoringsplan opgesteld. In dit plan wordt aangegeven hoe de effecten van de maatregelen bij de gebiedsinrichting in beeld kunnen worden gebracht. Bijvoorbeeld t.a.v. doelstellingen als CO2-reductie en bodemdaling.

Stjoering : De huidige afstemmings- en organisatiestructuur met een stuurgroep, een regiegroep en een projectteam wordt tijdens de planfase voortgezet ('Samenwerkingsafspraken', bijlage 5).

Uitgangspunt is dat partijen als 1 overheid naar buiten treden.

Dit betekent dat zowel de rapportage over de voortgang als de uiteindelijke besluitvorming **zoveel mogelijk** gelijktijdig plaatsvinden. Daarbij zullen partijen vanuit hun eigen rol en belang accenten leggen. Uitgangspunt is wel dat consensus bestaat tussen partijen over de gekozen oplossingen.

Ferfolchproseduere : Na afronding van het eerste deel van de planfase leggen we u in de herfst van 2024 een go/no-go besluit voor.

Oare punten :

Ljouwert,
Deputearre Steaten fan Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, foarsitter

R.E. Bouius – Riemersma, MBA MCM, sekretaris

UTSTEL

Underwerp : **Gebiedsontwikkeling Hegewarren (01967963)**

Provinsjale Steaten fan Fryslân

Nei it lêzen fan it útstel fan Deputearre Steaten fan Fryslân fan 17 februaris, nr 01967963, oangeande Gebiedsontwikkeling Hegewarren.

Mei it each op

Oerwagende dat : Overwegende dat:
Ten aanzien van het doelbereik dat Open en Natuurlijk:
a) voldoet aan de randvoorwaarden
b) het inrichtingsalternatief is dat de meeste (provinciale) doelstellingen bereikt
c) **het meest toekomstbestendige en integrale alternatief representeert voor de Hegewarren**
d) **het meest** de langetermijnvisie van het Veenweideprogramma representeert
e) **en al voldoet aan de nieuwe stikstofdoelstellingen ihkv de NPLG**
f) aansluit op **de keuze** van de samenwerkingspartners: de gemeente Smallingerland en het Wetterskip Fryslân
g) gemeente Smallingerland en Wetterskip Fryslân daarom de intentie hebben om deze variant in gezamenlijkheid met de provincie te realiseren

Ten aanzien van het co-creatieproces
a) er een team van 17 betrokkenen hard gewerkt heeft aan het zoeken naar een oplossing voor het gebied en twee voorkeursalternatieven heeft opgeleverd
b) Open en Natuurlijk een van de twee inrichtingsalternatieven is die gelijk worden gewaardeerd door het co-creatieteam
c) het co-creatieproces ons belangrijke lessen heeft geleerd over het gebied en de consequenties van de gebiedsontwikkeling voor betrokkenen
d) in de planfase de omgeving en deelnemers uit het co-creatieproces betrokken worden bij de verdere planuitwerking op een manier die aansluit bij het tot nog toe zorgvuldig doorlopen proces.

Ten aanzien van het vervolg:
a) er een keuze voorligt in een stapsgewijs proces
b) alle partijen de intentie hebben **dit alternatief** te realiseren
c) de huidige informatie en verkenningen onderschrijven dat dit alternatief haalbaar **(te maken)** is en **daarmee** de stap naar de planfase voldoende onderbouwd is
d) er afspraken **zijn vastgelegd over** de samenwerking **en**

- financiering in de komende fase (deel 1 van de planfase)
- e) halverwege de planfase een go/no-go besluit voorligt met daarbij een samenwerkingsovereenkomst en plan van aanpak voor het vervolg
 - f) aan het einde van de planfase een realisatiebesluit wordt voorgelegd
 - g) de financiering van de realisatiefase nu niet voor ligt maar dat eerst deel 1 van de planfase doorlopen wordt
 - h) de voorgaande afspraken een stevige basis bieden voor de uitvoering

Ten aanzien van de financiële haalbaarheid:

- a) dit alternatief op basis van de huidige verkenning een tekort van circa € 1,8 miljoen kent
- b) het co-creatieteam erop aandringt dit tekort te dichten door te kiezen voor maatschappelijk rendement en middelen, en niet op het toevoegen van extra renderende functies aan het gebied
- c) we op basis van de huidige inzichten verwachten het financiële tekort te kunnen dichten via een combinatie van (aanvullende) maatschappelijke fondsen en ontwerptimalisaties met behoud van doelstellingen; het streven hierbij is te komen tot budgetneutraal en mogelijk is op deze wijze een financieel vliegwiel realiseerbaar
- d) wanneer blijkt dat budgetneutraal toch niet haalbaar is, in gesprek met de betrokkenen opnieuw de mogelijkheid onderzocht zal worden of aanvullende renderende functies mogelijk zijn.
- e) mocht de bovengenoemde aanpak geen oplossing bieden, zal de financiering in het go/no-go besluit na planfase deel 1 opnieuw aan de orde komen.

Ten aanzien van aankopen en beheer:

- a) er verder wordt gegaan met het aankopen van gronden, conform PS besluit van 25 november 2020
- b) het overgangsbeheer nader wordt uitgewerkt in de planfase
- c) er in de tussentijd sprake is van een terughoudend overgangsbeheer (no regret maatregelen)
- d) er daarmee wel wordt voldaan aan de minimale vereisten van de Impulsgelden
- e) het streven is dat in de overgangsperiode kennis wordt opgedaan voor het brede Veenweideprogramma
- f) de Hegewarren een prettige plek blijft om in te wonen, werken en recreëren

Ten aanzien van de opwaardering vaarweg Drachten:

- a) een Klasse V vaarweg ruimtelijk inpasbaar is in Open en Natuurlijk
- b) maar dat GS van mening is dat deze niet moet worden gerealiseerd

Beslute : a. het alternatief 'Open en Natuurlijk' als uitwerkingsrichting vast te stellen

- b. de planfase (deel 1) i.s.m. Wetterskip Fryslân en de gemeente Smallingerland te starten
- c. bijgevoegde begrotingswijziging vast te stellen

Sa fêststeld troch Provinsjale Steaten fan Fryslân yn harren iepenbiere gearkomste fan,

drs. A.A.M. Brok, foarsitter

A.G. Rosier, griffier